

education and the basic elements of the communication activities of higher education institutions during career choice. Here analyzed the tools of determination of communication effectiveness in the framework of career choice in the services market of higher education by the example of Luhansk Taras Shevchenko National University. Thus, in the article analyzed complete and impartial marketing information system. An adequate analysis of certain changes in the education market and potential consumers of educational services allow educational marketers to define and offer basic educational directions of career choice in the areas of high school, and make suggestions for corrections of the advertising policy of the University.

Key words: higher education, marketing education, vocational guidance, vocational guidance work.

Стаття надійшла до редакції 05.04.2013 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Лобода С. Н.

УДК 378.147

Н. І. Недвига

**ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ІНЖЕНЕРІВ ЯК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ
В КОНТЕКСТІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ**

Вища освіта є визначальним показником національно-культурного відродження, соціально-економічного і науково-технічного суверенітету України. Тому навчально-виховний процес у освітніх закладах, як і суспільне середовище в цілому, повинен бути максимально зорієнтований на формування розвинутої, самодостатньої особистості. Студент отримує нескінченну множину інформаційних впливів із усього світу, вступає у відносини і контакти з громадянами своєї та інших країн. Ці впливи за змістом, орієнтацією не тільки різноманітні, а й часто суперечливі, протилежні, що суттєво ускладнює визначення самостійної позиції майбутнього спеціаліста. Щоб залишатися самим собою, студент має бути значно розвиненішою, самодостатньою особистістю. Педагогічні інновації в технічному вузі – це результат творчого пошуку оригінальних нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем. Вони бувають планові (системні) та стихійні, виникають в результаті існуючих суперечностей між оновленими і старими методами навчання та виховання, між зростаючим потоком інформації та неможливістю її застосування в навчально-виховному процесі, між особистісними можливостями кожного учасника навчально-виховного процесу та загальним станом викладання. У сучасних умовах суттєво актуалізується така функція навчального процесу

як навчити студента використовувати отримані знання у своїй практичній діяльності – професійній, громадсько-політичній та ін. Завдання педагога вищої школи – позбутися формального підходу в навчанні, перетворити навчальну діяльність у органічне засвоєння знань в якості методологічної бази. Творче засвоєння певної суми знань залишається важливою функцією сучасного навчального процесу [1]. На основі відстеження тенденцій сучасної філософії освіти нами здійснена спроба сформулювати модель конкурентоспроможного спеціаліста, складовими особистості якого є: оволодіння сучасними науково-інформаційними технологіями, здатність до творення змін і прийняття змінності, комунікативність, здатність до розвитку і саморозвитку особистості, самостійних і усвідомлених дій, готовність до інноваційного типу діяльності, інноваційного типу мислення, інноваційного типу культури, оволодіння високим ступенем самодосконаленості, розвинена самодостатня особистість. Це вимагає, на нашу думку, підготувати майбутнього інженера – громадянина, який був би здатний на індивідуальному рівні органічно взаємодіяти з людством, із громадянами інших країн і в сфері виробництва, і в сфері політичних відносин, і в сфері духовній. Отже, треба перетворити знання на активний важіль діяльності кожного майбутнього фахівця. Однією з важливих проблем у системі освіти є спрямованість навчального процесу на вміння, використовуючи усі знання, аналізувати те, що відбувається навколо людини – і в суспільному розвитку, і в природних обставинах[2].

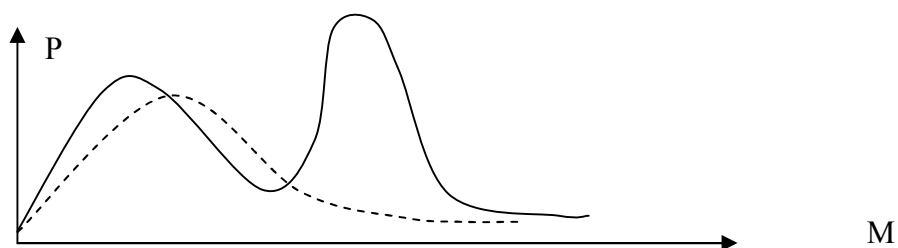
Стан наукової розробленості проблеми розвитку творчого потенціалу особистості, творчої індивідуальності показує, що дана проблема досліджується на філософському, культурологічному, психологічному, акмеологічному і педагогічному рівнях. Особливу позицію в цьому плані займає вивчення екзистенціально-творчого розвитку особистості в руслі психотерапевтичних підходів (Т. А. Флоренська, А. В. Копйов, А. В. Орлов, С. А. Смірнов, І. М. Семенович, Є. Т. Соколова), які виходять з діалогічної парадигми освіти. Рефлексивно-творчий аспект розвитку особистості є основним у руслі проблем сучасної психології рефлексії (В. К. Зарецький, Г. І. Давидова, Я. А. Пономарьов, С. О. Степанов) і сучасної рефлексивної педагогіки (А. А. Тюков, С. Д. Неверкович, Ю. А. Репецький, Л. І. Мішик, В. І. Слободчиков, І. М. Семенов, Г. Ф. Похмелкіна). В рамках рефлексивної психології розглядалися акмеологічні аспекти вдосконалення професійної діяльності майбутніх інженерів (О. С. Анісімов, А. А. Деркач, І. М. Семенов, А. В. Балаєва, Н. В. Кузьміна), рефлексивні механізми і засоби проектування інновацій в управлінській діяльності вивчалися у рефлексивній психології і педагогіці творчості (В. М. Дюков, І. М. Семенов). Проблематика рефлексивного управління розглядалась з огляду на рефлексивно-педагогічні основи соціокультурного проектування (Ю. В. Громико, Н. Г. Алексєєв). Разом з тим, педагогічна наука, як і раніше, знаходиться в пошуку способів реалізації особистісно зорієнтованої мети навчання студентів, що сформовані психологічно і знаходять своє концептуальне втілення в педагогіці, що обґрунтовує і розробляє такі

питання, як проектування творчого педагогічного простору, в якому будуть представлені всі елементи традиційного освітнього простору у вузі. Однак, в педагогічній практиці ідеї творчої взаємодії, що призвані змінити традиційне навчання у технічному вузі, реалізуються далеко не достатньо. З урахуванням цього було визначено тему дослідження „Інноваційні підходи до підготовки майбутніх інженерів як творчої особистості в контексті конкурентоспроможності”.

Ефективність підготовки майбутнього інженера до професійної діяльності визначається, на нашу думку, рівнем розвитку його творчого потенціалу і відбуватиметься за таких педагогічних умов: відображення у змісті навчальних предметів рефлексивного відношення студента до власної діяльності, критичного аналізу і конструктивного вдосконалення; створення у навчальному процесі ситуацій, що спонукають майбутнього інженера до самостійного усвідомлення змісту і засобів відтворення професійної діяльності крізь призму усвідомлення себе в цій позиції і оцінкою ефективності своєї діяльності; використання прогресивних інноваційно-комунікативних технологій особистісно орієнтованого навчання, що сприяють набуттю майбутніми інженерами особистого досвіду регулювання відносин з партнерами в технічному середовищі на основі особистісно діяльнісного підходу [3]. У дослідженні під новоутворенням, що виникає в результаті спеціальної цілеспрямованої підготовки до професійної діяльності, ми розглядаємо модель індивідуальності конкурентоспроможного спеціаліста, зокрема розвиток його творчого потенціалу. Професійна діяльність майбутнього інженера може здійснюватися на різних рівнях і різними засобами. Але у будь-якому випадку вона вибудовується на засадах його певної компетентності й готовності в умовах організації виробничого процесу з урахуванням стандартів, що існують. Традиційно ефективність підготовки майбутніх спеціалістів технічного профілю до виконання професійних функцій у виробничому процесі досліджується в межах утворень пізнавальної сфери (знання, уявлення, вміння, навички) або особистісних новоутворень таких, як готовність до діяльності, спрямованість особистості, компетентність тощо.

У контексті професійної діяльності конкретної особистості діяльність виявляє себе не тільки як володіння знаннями щодо розуміння рефлексивності, але й як дії, що забезпечують усвідомлене виконання вимог у просторі тих функцій, що визначаються означеною професією. На нашу думку, доцільно виокремити рефлексивно-творчі знання, вміння та навички особистості, що належить до певної соціальної і професійної групи. Вони диктуються груповими інтересами, характерними рисами світогляду: загальної культури певної професійної групи; проявляються і реалізуються особистістю як невід’ємний атрибут її професійної діяльності, як система досконалого володіння творчими прийомами, формами і методами, що дасть змогу ефективно використовувати свої знання і набутий досвід у професійній діяльності.

Мотиваційний компонент професійно-комунікативної компетенції, на нашу думку, один з основних етапів технології формування даної компетенції, а саме: в ході мотиваційно-цільового етапу студентів націлюють на вивчення мови за професійним спілкуванням, оволодіння якою дозволить студентам активно брати участь у комунікації в навчально-професійній сфері і частково готує їх до професійної діяльності. Технологія формування комунікативної компетенції передбачає використання на кожному етапі заняття мотивацію до навчально-професійної діяльності, що в свою чергу забезпечить постійний інтерес до навчально-професійної діяльності через обґрунтування значущості оволодіння мовою за професійним спілкуванням, рефлексивні елементи діяльності, інтерес до майбутнього фаху, допомогу в проектуванні і реалізації професійних комунікації, уміння оперувати знаннями з ділового та наукового мовлення. В ході експериментального дослідження, в якому брали участь студенти-першокурсники спеціальностей „Мікро- і наноелектроніка”, „Системна інженерія”, „Морський і річний транспорт”, „Економіка підприємства” Севастопольського національного технічного університету визначився рівень сформованості мотиваційної сфери студента. Тест-опитувальник для виміру мотивації досягнення був призначений для діагностики двох узагальнених стійких мотивів особистості: мотиву прагнення до успіху і мотиву запобігання невдачі. При цьому оцінювалося, який з цих мотивів у студентів домінує. Мотивація досягнень, на думку Мерея, виражається в потребі переборювати перешкоди і досягати високих показників у праці, суперничати з іншими та випереджати їх, реалізувати свої таланти і тим самим підвищувати самоповагу, самовдосконалюватися. Мотивація досягнень – одна з різновидностей мотивації діяльності, пов'язана з потребою індивіда, досягати успіху або запобігати невдачі залежить від умов виховання і середовища, а також особистісних стандартів, привабливості самооцінки, індивідуальних уподобань типу атрибуції. Слід відзначити одну особливість процесу навчання. Вона виявляється в тому, що результат Р. та мотивація М. пов'язані між собою складною залежністю, що називається законом Йоркса-Додсона (рис. 1).

Умовний графік залежності результатів мотивації(закон Йоркса-Додсона – Леонтьєва).

Спочатку збільшення мотивації призводить до росту результативності. Результативність досягає максимуму, а потім падає при подальшому збільшенні мотивації (див. штрихову криву на рис.1). Експериментальний

рівень мотивації не залишається постійним, а збільшується з підвищенням складності завдань. Суцільною лінією на рисунку показано криву, що побудована по даним А. А. Леонтєва. Наявність другого максимуму кривої пояснюється наступним: при надсильній мотивації думка виявляється паралізованою і людина не здатна приймати розумні рішення. Однак, є люди, у яких у хвилини екстраординарної ситуації думка починає працювати особливо чітко, швидко і продуктивно. Цей процес відображено на рисунку більш потужним всплеском результативності, який розташований справа від звичайного максимуму, що відповідає закону Йоркса-Додсона (4). Сучасна діагностика спрямованості мотивації досягнення дозволяє коректно спрямовувати діяльність майбутніх інженерів у потрібне русло, сформулювати методи і засоби грамотної комунікації з даним студентом, дозволяє спрогнозувати стиль поведінки у виробничій ситуації, дає можливість більш грамотного вибору підходів до даної особистості. Мотивація прагнень до успіху в експериментальній групі після впровадження інноваційних методик становила 70%. Це дає підстави говорити, що більшість студентів орієнтовані на успішне виконання поставленого перед ними завдання, не бояться можливих помилок і невдач, які можуть виникнути у процесі їх діяльності. Мотивація прагнень до успіху в контрольній групі становила 40%, що дозволяє судити про відсутність чітко вираженої спрямованості мотивації даної групи. Мотиваційний фон контрольної групи нейтральний. Результати тестової психодіагностики виміру мотивації аффіліації по методиці А. Мехрабіана дали змогу оцінити дві мотиваційні тенденції, функційно взаємопов'язані і співвіднесені з потребою аффіліації: прагненням до людей (а значить, до комунікації) і боязнь бути відкинутим. Співпраця і взаємодопомога сприяють успішності навчання, що реалізується через різні форми індивідуальної і спільної роботи в парах, малих і великих групах. У педагогічному процесі реалізація означених педагогічних умов забезпечується у змісті і методиці викладання дисциплін. Якщо планомірно розвивати навчальну співпрацю між викладачем і студентом, студентом і одногрупниками, то змістом їх спільної праці стануть знання про власні можливості, що складає основу вміння вчитися. Творчі процеси є необхідною умовою для організації взаємодії між викладачем і студентом. Самосвідомість є початком мотивації, яка підсилює потреби, і, перш за все, освітні (5).

Технологія роботи викладача, що спирається на творчий підхід, полягає в тому, що він не стільки вчить, виховує в традиційному значенні, скільки активізує, стимулює прагнення, мотивацію студентів до особистого і професійного розвитку, подальшого зростання. Самоуправління і співуправління в діяльності викладача і студента означає делегування багатьох повноважень: відповідальності за результати навчання і праці самим учасникам педагогічного процесу. В практичній діяльності це означає побудову горизонтальних зв'язків співпраці (суб'єкт-суб'єктних відносин). Саме цей механізм є великим резервом і стимулом для розвитку нових взаємин студента і викладача при особистісно-орієнтованій системі

навчання. Взаємодія рефлексії викладача і студента припускає найвищий рівень активності осіб, багатство і різноманітність їх взаємозв'язків, відносин. Ситуація продуктивної навчальної взаємодії розширює спектр мотивів і забезпечує найвищий рівень самоусвідомлення студента і самомотивації ним навчальної діяльності.

Професійна діяльність розглядається нами не як жорстко детермінована система у процесі формування особистості, а як простір для прояву творчих можливостей індивідуальності. Принциповою рисою цього підходу є те, що він зорієнтований на саморозвиток, самоактуалізацію особистості, на збільшення ступеня її свободи у професійному самовираженні, формуванні якісно своєрідного індивідуального стилю діяльності, розширенні власних можливостей і сфер їх реалізації. Важливою технологією активного навчання, яке дозволяє, вирішити поставлені завдання, є ігрова форма дидактичної гри – імітаційний тренінг. Тренінг – це багатофункціональний метод гармонізації професійного і особистісного буття людини. Він є засобом впливу на особистість з метою її розвитку, спрямований на придбання знань, соціальних установок, умінь і досвіду в міжособистісному спілкуванні, а також формує навички самореалізації і самовдосконалення особистості майбутнього спеціаліста в цілому [3]. Сприятливою умовою навчально-виховного процесу виступає наявність в освітньому просторі технічного закладу, на наш погляд, наявність різноманітних парадигм, що склалися під час викладання дисциплін та на практиці.

Таким чином, проведене дослідження відкриває перспективи для більш глибокого дослідження об'єктивних і суб'єктивних чинників, що впливають на ефективність творчої діяльності інженера, підготовки його до розробки і впровадження сучасних інноваційних технологій. На нашу думку, мотиваційне відношення студента до особистої діяльності є однією з психолого-педагогічних умов глибокого і усвідомленого аналізу. На сьогодні ще не визначена чітка система критеріїв результативності навчально-виховного процесу технічного закладу в умовах впровадження відповідних концептуальних підходів, на стадії розробки знаходяться педагогічні технології і методики. Це і буде предметом подальших досліджень.

Список використаної літератури.

1. Козлакова Г. А. Вища технічна освіта (педагогічний, дидактичний і соціально-психологічні аспекти): монографія / Козлакова Г. А., Марігодов В. К., Слободянюк А. А.; – Севастополь: Вид-во СевНТУ, 2001. – 268с. **2. Кремень В. Г.** Філософія національної ідеї: Людина. Освіта, Соціум. – Вид.переробл. – К.: Грамота, 2010. 576 **3. Недвига Н. І.** Педагогічні умови розвитку рефлексивно-творчого потенціалу майбутніх спеціалістів технічного профілю в процесі професійної підготовки // Вісник СевНТУ Сер. Педагогіка: зб. наук. пр. – Севастополь, 2010, - Вип. 124. - С. 163-167). **4. Лук А. Н.** Ємоції та особистість. – М.: Знання, 1982).

Недвиг Н. І. Інноваційні підходи до підготовки майбутніх інженерів як творчої особистості в контексті конкурентоспроможності

В статті розглянуто проблему творчого підходу щодо мотивації навчальної діяльності студентів технічного вузу у процесі викладання дисциплін. Досліджено певні технології по формуванню навичок професійної комунікації, розвиток культури мови, мислення і поведінки особистості.

Ключові слова: мотивація, комунікація, компетенція, творчість, особистісно-орієнтоване навчання.

Недвиг Н. І. Инновационные подходы подготовки будущих инженеров как творческой личности в контексте конкурентоспособности

В статье рассматривается проблема творческого подхода к мотивации учебной деятельности студентов технического вуза в процессе преподавания дисциплин. Исследуются определённые технологии по формированию навыков профессиональной коммуникации, развития культуры языка, мышления и поведения личности.

Ключевые слова: мотивация, коммуникация, компетентность, творчество, личностно-ориентированное обучение.

Nedviga N. I. Innovational Approaches to Training of the Engineers-to-be

The article deals with the problem of -creative approach to motivation of educational activity of technical students in the teaching process. Peculiar techniques of professional communication skills formation, language culture development, personality's thinking and behaviour are studied.

Key words: motivation, communication, competence, creativity, personality.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2012 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – д. п. н., доц. Головка О. М.

УДК 377.014.6-047.36

Е. В. Подкопасва

**СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ
ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ
І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ**

У всьому світі освіта розглядається як ключовий фактор стабільного розвитку держави. Якість вищої освіти грає ключову роль у створенні єдиного Європейського освітнього простору, тому вона стає центральною в освітній політиці України. Якість освіти визначається не тільки обсягом